

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobkyně: **M. A.**, zastoupené Mgr. Ing. Lukášem Prudilem, PhD., advokátem se sídlem Bašty 2, 658 09 Brno, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra** se sídlem Nad Štolou 3, poštovní schránka 21/OAM, 170 34 Praha 7, proti rozhodnutí ze dne 16. 2. 2004, č. j. OAM-410/VL-10-04-2004, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 3. 2005, č. j. 60 Az 53/2004-40,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalobkyně **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 16. 2. 2004 zamítl žalovaný žádost žalobkyně o udělení azylu jako zjevně nedůvodnou podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Žalobkyně napadla toto rozhodnutí u Krajského soudu v Ostravě včasnou žalobou sepsanou v ukrajinštině. Soud ji vyzval, aby své podání přeložila a aby je doplnila o žalobní body; žalobkyně pak v následném podání uvedla, že opustila Ukrajinu nejen kvůli problémům s mafií, ale též pro své politické názory, což tvrdila již od počátku řízení. Dále vylíčila svou konkrétní politickou činnost na Ukrajině a dodala, že ji hledá ukrajinská státní bezpečnost.

Krajský soud v Ostravě žalobu zamítl rozsudkem ze dne 3. 3. 2005. Stejně jako žalovaný uzavřel, že skutečnosti, které žalobkyně uváděla ve správním řízení (obavy z otčima, který se žalobkyni pokusil znásilnit), nesvědčí o pronásledování z důvodů uvedených v § 12 zákona o azylu; tvrzení o pronásledování mafií a o politické činnosti, která žalobkyně

uplatnila poprvé až v řízení před soudem, pak nemohou zpochybnit zákonnost rozhodnutí žalovaného.

Proti rozsudku krajského soudu podala žalobkyně kasační stížnost, v níž jako kasační důvody uplatnila vady řízení před správním orgánem [§ 103 odst. 1 písm. b) soudního řádu správního] a vady řízení před soudem [písm. d) téhož ustanovení]. V řízení před žalovaným bylo podle žalobkyně porušeno její právo užívat svého jazyka v úředním styku, které jí zaručuje Listina základních práv a svobod. Jelikož je žalobkyně ukrajinské národnosti, měl s ní žalovaný vést řízení v jazyce ukrajinském, nikoli ruském, ve kterém žalobkyně není schopna jednat s úřady a na potřebné úrovni se dorozumět. Ustanovení § 22 odst. 1 zákona o azylu, podle něž má účastník řízení „*právo jednat v řízení o udělení azylu v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Za tím účelem ministerstvo účastníkovi poskytne bezplatně tlumočnicka na celou dobu řízení.*“, je třeba vykládat tak, že měl být žalobkyni poskytnut tlumočnick ukrajinského jazyka. S žalobkyní bylo tedy pravděpodobně vedeno standardní správní řízení, při němž však žalobkyně nebyla zcela schopna porozumět ústnímu jednání a písemnostem. Z toho vzniklá nedorozumění pak způsobila, že nebyl správně zjištěn skutkový stav. Pro žalobkyni bylo prakticky nemožné uplatnit tento důvod v žalobě ke krajskému soudu: tomu nasvědčuje i skutečnost, že podání k soudu bylo sepsáno v jazyce ukrajinském, nikoli českém či snad ruském.

Vad v řízení se dopustil i krajský soud, neboť nepřihlédl k tomu, že jazykem žalobkyně je ukrajinština. Znění ustanovení § 18 odst. 2 občanského soudního řádu (*Účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočnicka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo*) sice dovoluje, aby v konkrétním případě nebyl cizinci ustanoven tlumočnick, žalobkyně však má za to, že v jejím případě ustanoven být měl. Potřeba ustanovit tlumočnicka žalobkyni vyšla najevo v okamžiku, kdy bylo soudu doručeno podání psané v mateřském jazyce žalobkyně; soud však namísto ustanovení tlumočnicka žalobkyni vyzval, aby své podání přeložila do českého jazyka, čímž pochybil.

Žalobkyně proto navrhla, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Požádala též o to, aby její kasační stížnosti byl přiznán odkladný účinek; tato žádost se však – s ohledem na zamítnutí kasační stížnosti – stala bezpředmětnou.

Kasační stížnost je částečně nepřípustná; ve zbytku pak není důvodná.

Ve své první námitce žalobkyně zpochybňuje postup žalovaného, který jí místo tlumočnicka ukrajinského jazyka poskytl toliko tlumočnicka jazyka ruského; tento důvod však žalobkyně neuplatnila v řízení před krajským soudem, ač tak učinit mohla, a kasační stížnost je tak v této části nepřípustná (§ 104 odst. 4 s. ř. s.). Neobstojí argument, podle něž bylo pro žalobkyni nemožné vznést tuto námitku již v řízení před krajským soudem: ostatně žalobkyně ve své kasační stížnosti ani nevysvětluje, proč to pro ni bylo nemožné. Zdůrazňuje pouze, že její podání ke krajskému soudu bylo sepsáno v ukrajinském jazyce: tato skutečnost však není v příčinné souvislosti se způsobem vedení pohovoru před žalovaným, nemá žádný vztah k míře zjištění skutkového stavu ve správním řízení a vlastně ani nesouvisí s řízením před žalovaným jako s celkem. Pokud se žalobkyně domnívala, že přidělením ruského tlumočnicka v řízení byla zkrácena na svých právech, mohla tuto výhradu v podání ke krajskému soudu projevit v jakémkoli jazyce, tedy i ve své mateřštině. To, jaký jazyk pro sepsání svého podání zvolila, nijak neovlivnilo rozsah námitek, které mohla uplatnit – leda snad v tom smyslu, že podání sepsané v mateřštině by mohlo být důkladnější

a kvalifikovanější, neboť žalobkyni by při formulaci námitek nebránila jazyková bariéra. Žalobkyně však nabízí právě opačný argument, kterému soud nemohl přisvědčit.

K věcnému přezkoumání tak zbývá jen druhá stížní námitka, podle níž krajský soud zkrátil žalobkyni na jejích právech tím, že jí neustanovil tlumočníka a že s ní nekomunikoval v jejím mateřském jazyce. Jak žalobkyně správně podotýká, ustanovit účastníku tlumočníka je na místě pouze tehdy, pokud v řízení vyšla najevo taková potřeba. Tato podmínka významně zužuje pomyslnou množinu cizinců vystupujících v řízení před soudy na území České republiky a plyne z ní, že ne ve všech případech, kdy je mateřštinou účastníka řízení jiný než český jazyk (tedy kdy je účastníkem řízení cizinec), je dána povinnost soudu ustanovit takovému účastníku tlumočníka. Tato povinnost vzniká soudu zpravidla tehdy, pokud o to účastník řízení požádá a pokud by pro jazykovou bariéru nemohl účinně obhajovat svá práva v řízení před soudem. Potřeba tlumočníka musí být přitom zcela zjevná a musí z řízení vyplynout sama: není na soudu, aby ze své vlastní iniciativy zjišťoval, zda jsou naplněny podmínky ustanovení § 18 odst. 2 o. s. ř.

Právě řečené platí i tehdy, je-li účastníkem řízení před soudem žadatel o udělení azylu. Tento formální znak účastníka řízení totiž nepostačuje (v tom se řízení před soudem liší od řízení o žádosti o udělení azylu před žalovaným, v němž má účastník řízení ze zákona právo jednat v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět, a žalovaný mu za tím účelem poskytuje bezplatně tlumočníka na celou dobu řízení – § 22 odst. 1 zákona o azylu): naopak je nutné, aby byl naplněn znak materiální, totiž zjevná potřeba tlumočníka právě v konkrétním případě.

V projednávané věci byla žaloba – tj. podání doručené krajskému soudu dne 26. 2. 2004 – skutečně sepsána azbukou (zda se jedná o jazyk ukrajinský či ruský, není patrné): z této skutečnosti samotné však ještě nevyplynula potřeba ustanovit žalobkyni tlumočníka. K tomu by musely být splněny i jiné podmínky, jak byly popsány shora, což se však nestalo. Žalobkyně jednak o tlumočníka nepožádala; krom toho se v dalším průběhu řízení ukázalo, že komunikace se soudem v češtině nepůsobí žalobkyni potíže, ačkoli český jazyk není její mateřštinou. Usnesení ze dne 9. 3. 2004, kterým krajský soud žalobkyni vyzval k odstranění vad jejího podání (žaloby), bylo vyhotoveno v češtině; žalobkyně výzvě vyhověla a ve lhůtě na ni reagovala podáním, doručeným krajskému soudu dne 24. 5. 2004. Toto podání je – až na drobné jazykové nepřesnosti – sepsáno dobrou češtinou a je z něj zřejmé, co sleduje. V češtině je ostatně sepsána i žádost o přikázání věci jinému soudu, doručená krajskému soudu téhož dne. Je tak zřejmé, že žalobkyně porozuměla – ať už sama, či s pomocí jiné osoby – obsahu výzvy krajského soudu a že byla s to v českém jazyce reagovat i samostatně vznášet návrhy bez předchozí výzvy.

Žalobkyně nedala najevo, že je jí v řízení zapotřebí tlumočníka; naopak její procesní úkony svědčily o tom, že je schopna komunikovat se soudem v českém jazyce. Žalobkyně se mýlí, pokud se domnívá, že potřeba tlumočníka vychází najevo automaticky již v okamžiku, kdy je soudu doručeno podání v cizím jazyce. Soudy, stejně jako ostatní státní orgány na území České republiky, jednají v češtině; v jejich povinnostech ani možnostech není zajišťovat účastníkům řízení automaticky komfort úřední komunikace v jejich mateřském jazyce. Pokud se cizinec rozhodne žít na území státu, jehož jazyk není jeho jazykem mateřským, musí být srozuměn s tím, že komunikace s orgány státní moci, zejména písemná, bude probíhat právě v tomto jiném jazyce. Zvláště za situace, kdy cizinec podá jakoukoliv písemnou žádost a předpokládá písemný kontakt s orgány, které o ní rozhodují, je v jeho

vlastním zájmu dbát svých práv a dát najevo, že je mu v řízení třeba tlumočníka; to ale žalobkyně neučinila.

Nebylo tedy na místě ustanovit žalobkyni tlumočníka jen proto, že podala cizojazyčnou žalobu; krajský soud však shledal tuto potřebu v okamžiku, kdy mu žalobkyně – jako reakci na výzvu k přeložení této žaloby do češtiny – doručila podání znatelně delší. Bylo tedy zapotřebí postavit najisto, zda a nakolik se obsah těchto dvou podání shoduje; k tomuto účelu nařídil krajský soud jednání a ustanovil tlumočnicku, která poté při jednání přeložila obsah prvního z obou podání. Nelze jistě žalobkyni klást k tíži, že se jednání nezúčastnila, neboť účast na jednání je právem, nikoli povinností, a žalobkyně sama svou žádostí o přikázání věci jinému soudu dala najevo, že cesta do Ostravy by pro ni představovala příliš velký výdaj. Za takové situace však žalobkyně tím spíše nemůže krajskému soudu vytýkat, že málo dbal na ochranu jejích práv a nevzal v úvahu to, že nehovoří dobře česky: krajský soud si toho naopak byl vědom a postupoval podle toho. To, zda žalobkyně svých práv využije a zúčastní se jednání, na kterém byla přítomna i tlumočnice, však již ovlivnit nemohl.

Žalobkyně se svými námitkami tedy neuspěla. Jelikož v řízení o kasační stížnosti nevyšly najevo žádné vady, k nimž je nutno přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.), Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměla úspěch; žalovanému správnímu orgánu, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladu řízení příslušelo, náklady řízení nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. července 2006

JUDr. Marie Žiškova
předsedkyně senátu